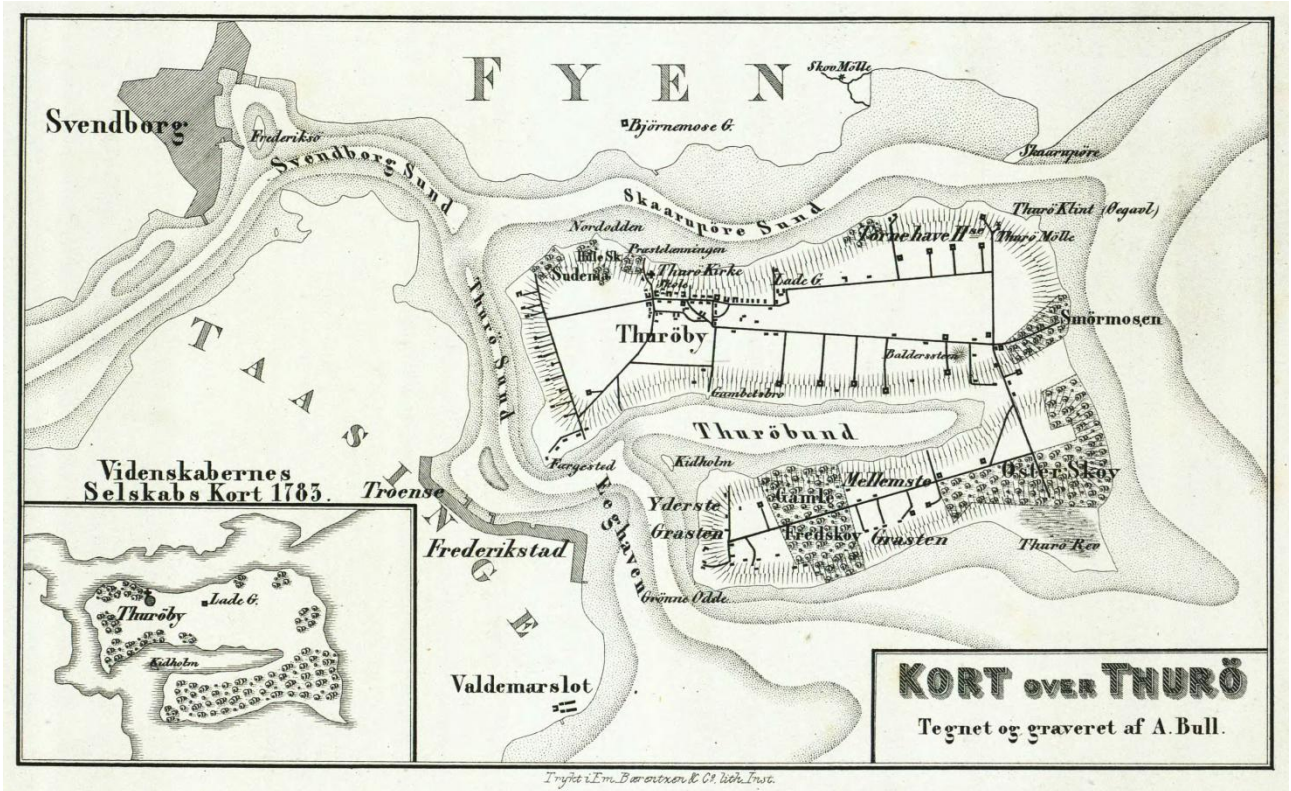

Thurø & Kidholm

Thurø

Jeg blev forbavset over øjeblikkelig efter vor ankomst til Thurø Bund af få et bidrag til øens historie og topografi af en af beboerne. Det var toldereren, der kom om bord på embedes vegne. Han er en indfødt "thuriner", den stedlige betegnelse for en beboer af Thurø, også anvendt af fremmede søfolk og beboerne af øerne i nabolaget - man siger "thurinerskonnert", "thurinerbrød" osv. - og er en overordentlig veltalende mand. Da han i samtalens løb bemærkede vor uskrømtede beundring for omgivelserne og talen faldt på de opankrede skibe herinde, udbrød han med begejstring: "ja, er det nu ikke et stort held for thurinerne, at de, som er sådan no`en storartede søfolk og har sådan en mængde store dejlige skibe - at de også har fået til givendes en så fortrinlig naturhavn som Thurø Bund at lægge skibene i!" Og henrevet af en sund lokalpatriotisme betroede han so, at hans stolte landsmænd allerede for over hundrede år siden var blevet selvejere på øen, og dette var gået for sig i 1810 på den måde, at de havde slået sig sammen og ganske simpelt købt hele øen af en vis fru Ellen Marsvin! "Den dames navn er måske hændelsesvis kommet de herre for øre - nå, ja naturligvis! Årstallet kan De læse på monumentet oppe i byen..."

Jeg skylder hans landsmænd at tilføje, at årstallet ikke på monumentet er sat i forbindelse med "den dames navn" - men navnet spiller ganske vist en fremtrædende rolle i øens historie.

En ganske besynderlig form har Thurø, omtrent som et bord i "hesteskoform". Åbningen mellem fløjene dannes af den mærkelige fjord Thurø Bund, som skærer sig ind fra vest i en længde af 3 km og med en bredde på kun ½ km. Dens dybde når ude på midten i omtrent dens halve længde henimod 9 m - som tolderene bemærkede, en ganske fortrinlig foranstaltning fra naturens side til fordel for beboerne! Ingen

Thurø & Kidholm

vinterhavn kan tænkes at være bedre. Den har skabt et søfarende samfund, der i modsætning til de fleste andre steder i vort land har fortsat traditionen lige ned til vore dage.

Øen er 1339 tdr. land med ca. sytten hundrede indbyggere. Den danner sit eget sogn inden for Svendborg amt. Mod nord skilles den af det lavvandede Skårupøre Sund fra Fyn, mod vest af Thurø Sund fra Tåsinge, mod syd og øst begrænses den af Store Bælt. På sydøst siden går Thurø Rev omtrent 700 m i sydøstlig retning ud i bæltet. Midt i indløbet til Thurø Bund, syd for sejlløbet ligger den lille ø Kidholm, der hører under Bregninge sogn og er ubeboet. Øens større, nordre del er skovløs og stærkt bakket, Kirkebakken nordvest for byen er 24 m, og et par andre punkter når en lignende højde. Forbindelsen i øst mellem den nordlige og sydlige del er lav og tilsyneladende en tidligere fortsættelse af fjorden, som engang har delt øen. Den søndre del er mod øst ganske lav, vestsiden hæver sig og når ved Grasten en højde af 19 m; den har skov på to steder, Østerskov og Fredskov. På den nordlige del ligger Thurø by med sin kirke og Tornehave Huse, i øvrigt er der spredt bebyggelse over hele øen.

Tværs over det vestlige indløb til det på dette sted kun 400 m brede Skårupøre Sund har øen daglig færgeforbindelse med Fyn. Før øvrigt når dette sund kun undtagelsesvis en dybde af over 1 m og er således kun farbart for mindre både. To gamle stednavne på nordsiden. Præstelandingen og Skipperlandingen, er nu til dags kun minder om dens tidligere forbindelser med dens nordlige nabo.

Det var en strålende sommerdag, da vi gled ind i Thurø Bund. Men det var som at komme ind på en kirkegård at passere alle de store, døde skibe, der lå her for anker på rad efter hinanden. En for en kastede de store kolosser deres skygger hen over os, en uendelig række på henimod et halvt hundrede monumenter over dansk skibsfart....

Kort efter, at vi havde kastet anker, landede vi ved en af de små pælebroer på fjordens nordside. Straks er det som at komme til et fremmed land. De små træhuse derinde under træerne - vistnok materialeskure - minder om afrikanske pælebygninger - overalt er her træskure, træbroer og myriader af nedrammede pæle, så stranden ligner et pindsvin. Så træder vi op på den lange bro, og i næste øjeblik kommer den tunge søde duft af blomstrende hyld ud til os fra strandens haver. Da vi når til land, står vi på bredden på en

Thurø & Kidholm

tilsyneladende uendelig lang sti, der går til begge sider langs en strand, hvor skibsværfter, der ser ud, som de har ligget her fra Tordenskjolds tid, veksler med idylliske småhaver og skipperboliger. Værfterne er nu stille og øde, bare et enkelt skib ligger inde ved et bolværk, og et par mand går og kalfatrer og tjære det i bunden. Her er så stille som på Torneroses slot; kun få fugle høres - men bierne summer over gangene i de små haver, og blomsterne udsender den bedøvende duft.

THURØ. »Rylen« sejler forbi de opankrede skonnerter i Thurø Bund. (81)

Aldrig i mit liv har jeg set en sti som denne! Store, tremastede skibe ligger næsten helt ind til stranden, deres ræer stikker nokkerne lige ind over grenene på de blomstrende hyl. De små haver med deres hvidmalede stakitter ser ganske lilleputagtig ud under de mægtige skrog og master, hvis skygger kastes hen over gule havegange, græs og mosgroede stråtage, hvor husløgene vokser i stive klynger. Hist og her leget ved bolværkerne og i bådene en lille flok lys - gullokkede småunger; fremtidige skibsførere på to - tre år kravler med gumpen i vejret rundt i sandet og på broerne, men stivner og ligger todt som skarnbasser, når vi skrider forbi. De er født på et sted, hvor historier fra alverdens lande og have dag efter dag lyder i deres øre - fra de kan kravle er søen deres eneste tanke og fremtiden håb; de er født til at arve den. Her blir alle endnu sømænd, fordi ar var det!

Stedet hedder Gambet. Mon ikke denne nordkyst af Thurø Bund er et af de yndigste steder i Danmark! Tænk at komme hjem til denne strand, når man på sit skib i måske årevis har faret verden rundt - komme hjem fra Cuba, Haiti, Island, Hvidehavet - for så en skønne forsommerdag som denne at løbe sin skude ind under kysten her og efter at have smidt trossen ind over sit havegærde kravle sindigt ud på nokke mellem de blomstrende hyldegrene, hvorfra en broget kat forfærdet flygter ind, og lade sig dumpe ned gennem skorstenen til mutter - hvis man ikke foretrækker at varsko familien ved i overgiven hjemkomstglæde at rende sprydet ind gennem et af vinduerne i taget!

Thurø & Kidholm

En vej fører herfra op over bakkerne forbi møllen til den gamle Thurø by. I modsætning til den nyere del af byen omkring møllen og især den ved kroen østenfor, som er usædvanlig hæsleg, er den gamle by overordentlig smuk, måske en af de skønneste, danske landsbyer, der findes. Næste alle dens huse er gamle og fortrinligt bevarede.

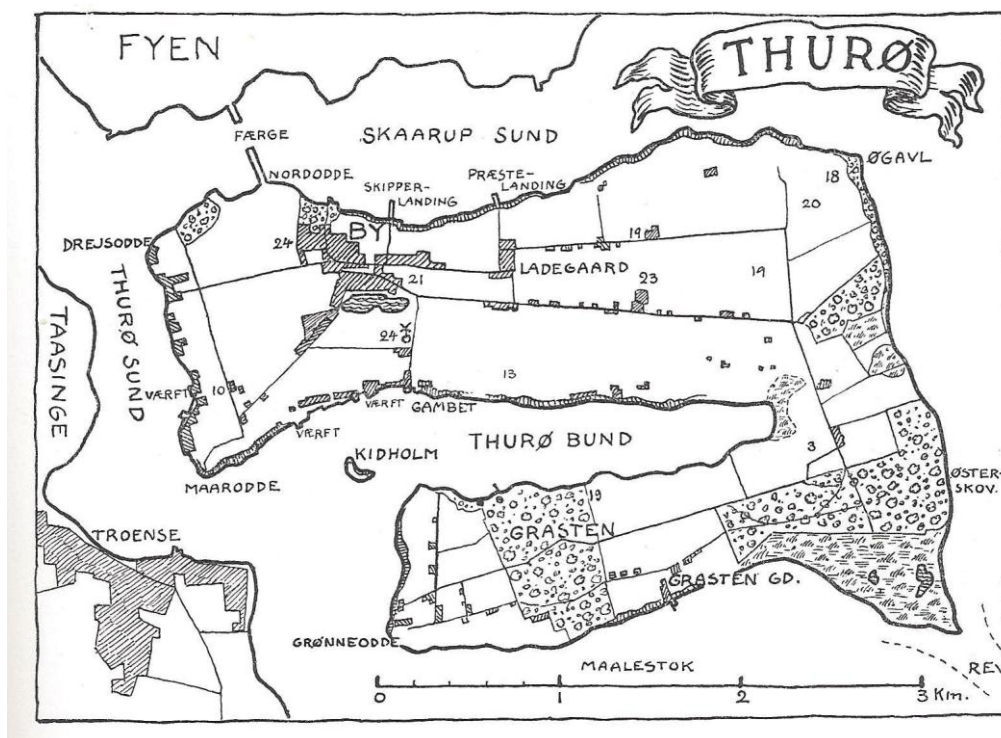
THURØ. Landingsbro ved Gambet på nordsiden af Thurø Bund. (82)

THURØ. Stien langs Gambet. (82)

Hovedparten af dens indvånere er skippere og skibsførere, få er fiskere. Bygget på et meget bakket terræn med de små, sirlige huse omgivet af yndige haver og hegn, oftest højere beliggende end vejen imellem dem og med smukke stendiger ud mod denne, med frodige træer langs vejen og bovnende roser og andre af sommerens blomster i de små bede eller op ad murene, ja inden for hver eneste rude, med de stråtede, hvidkalkede huse, bemalede på bindingsværk, vinduesrammer og døre med denne lysegrønne farve, "schweinfurter - grønt", som vi kender fra skibenes overbygninger - alt passet og hæget med den omhu, som skipperbefolkningen bringer med sig hjem fra livet om bord - således virker den på beskuerne som den fuldkomne idyl.

Thurø & Kidholm

I 1910, på hundredårsdagen for øens løskøbelse fra godset Bjørnemose på Fyn rejste indbyggerne til minde om denne begivenhed et monument ved vejen gennem byen. Dets inskription begynder med de smukke ord: "Slægters Tak for Fædres Daad-" ig fortsætter med data og andre oplysninger om begivenheden. Stenen, dens ornamentik og indskrift er fortrinligt udførte, det omgivende lille anlæg overordentlig stilfuldt og smukt. Et par mærkelige, fremmedartede træer, som imidlertid passe ypperligt ind i hele stilen, står på hver sin side af mindesmærket. Det er en eksotisk træart. *Araucaria imbricata* - på engelsk kaldet "Monkeypuzzle", fordi det påstås, at aberne, når de klatrer op i dem, ikke kan komme ned igen for de på stammen, opadvendte nåle, som er brede, meget spidse og ca tre tommer lange. Et ypperligt smedejernsgitter indeslutter det hele.

Den næste dag foretog vi en rejse øen rundt på vore cykler. Fra Kirkebakken nord for byen er en henrivende udsigt mod nord til Fyn og mod øst over det lange Skårupøre Sund og bæltet til Langeland. Forgrundens højtliggende marker, der bølgeformigt falder ned mod sundet, var tæt dækket af græssende kvæg af den røde, fynske race, som i lange rader bugtede sig bakke op og ned. Ad den højtliggende vej cyklede vi gennem byen til kroen - eller måske skal den kaldes hotellet - en bygning af skrækindjagende ydre, hvor vi indtog noget tarveligt og meget kostbart smørrebrød samt iagttog den beaumonde, som repræsenterede det stedlige badeliv, der herovre mest grupperer sig om dette sted og om Grasten hotel. Holder man sig borte fra disse steder, er man i almindelighed så heldig at indgå de fremmede, der her som andre steder ikke ynder at bevæge sig for langt bort fra den linie, der fører fra badestranden til spisebordet. En dam i et selskab, der havde slået sig ned omkring et stort bord i vor nærhed, udbrød, idet hun gabende strakte armene op over hovedet: "Åh, hvad skal jeg dog gøre af mig selv?" - Hvis man havde foreslået hende at gå ud i landskabet, ville hun vel havde stirret uforstående på en: Hvortil har man vel prospektkort?

Fra kroen går vejen videre østpå i lige linje over åbne, dyrkede marker med vid udsigt til begge sider, til den et stykke sydvest for den lidet anseelige Thurø Klint brat drejer mod syd til landet øst for Thurø Bund. Dette

Thurø & Kidholm

er overordentlig lavt og for det meste moseagtigt, uden tvivl er det gammel fjordbund helt tværs over øen til østsiden. Forbi en ganske lille skov på den jævnt faldende skrænt kommer man ind på denne flade, hvorfra der er en ganske mærkelig og smuk udsigt mod vest ind mod Thurø Bund, hvis masteskov, der ser ud, som om den består af mægtige "vandspir", rager højt op over den jævne flade med dens prægtige mosevegetation, dens høje græstuer mellem vandfyldte huller, dens egepur og enkelte fritstående, høje ege mellem spredte, lave krat. Mod nord se yderst på klinten nogle fritstående, rankstammede bøge, der står med pragtfulde silhuetter mod en skinnende bygevejrshimmel, og helt ude i øst skimtes gennem de farende byger Langelands skovklædte banker ved Steensgård, Egelykke og Tranekær.

Også den sydøstlige del af øen mod Østerskov er meget lav og går ud mod Thurø Rev over i flade strandenge med enkelte, spredte tjørne; den minder ikke så lidt om Romsøs sydkyst. Disse engstrækninger er endnu ikke udskiftede og anvendes i fællesskab af beboerne til græsning af kvæget.

Fra odden ved Thurø Rev kørte vi senere vestpå at vejen, som langsomt stiger, til den ved Fredskoven passere en banke på nitten meters højde. Vor hensigt denne dag at nå helt ud til vestrerenden ved Grønne Odde blev forpurret at et uvejr med øsende regn, som tvang os til at retirere ad den vej, vi var kommet. Jaja - så slap vi for Grasten Badehotel! Men vi hjemsøgte på tilbagevejen Thurø Klint, som trods sin uanselighed og trods den styrtende regn syntes at være et såre bedårende sted - herfra åbenbart det vide moseterræn i sydvest ses!

Hvad er det, jeg trods alt savner her? Er det ikke lidt barskhed, lidt fattigdom midt i alle disse velsignelser, al denne frodige overdådighed? Lidt hård jord, lidt sand eller blot nogle sten mellem alt dette lækre brød? Ja, det er virkelig en påfaldende ejendommelighed ved denne ø, som næsten straks falder mig i øjnene: her er ikke en eneste større sten, ikke engang dens strand har en sådan, der rager en smule op over dens jævne flade. Enhver lille dansk ø, som havet æder af, plejer dog ellers fra sine hældende klinger af og til at spy en sten i gabet på dette hav, at vise tænder til sit forsvar. Det hører med til billedet af øens strand, det er dansk! Men en sådan lille frodig ø som denne, lidt for lækker, lidt for lunken, det er - ja, det er som fedt flæske uden grovbrød.

Her er tryghed, frodighed, ynde. Men friskhed fattes - uberørthed. Nogen førstehåndsuskyldighed er øen ikke. Men velplejet er den - som Ulla Wiinblad, der hver dag står brud!

Om aftenen nåede vi hjem med regnvandet rendende oven ud af støvlerne og på et par cykler, der lignede muddermaskiner.

Allerede i sagnhistorien har den lille ø skaffet sig en plads. Saxo beretter nemlig i "Danmarks Krønike", at kong Halvdans søn Helge "var saa hengiven til Løragtighed, at det ikke var let at sige, hvad der brændte stærkest i ham. Overmod eller Løragtighed. - Ved Øen Thorø voldtog han en jomfru, der hed Thora, og avlede med hende en datter, som han senere gav navnet Yrsa. Da han engang igen paa et Vikingetogt kom til Thorø udpønsede Thora, som endnu bestandig sørgede over din tabte Jomfruære, et skammeligt Anslag til Hævn for den Tort, han havde tilføjet hende. Hun sendte nemlig med Overlæg sin Datter, der nu var mandsvoksen, ned til Stranden og magede det saa, at hendes Fader fik legemlig Omgang med hende." _ Saxo harmes over moderens tåbelige hævn: nu mistede jo datteren også sin jomfruære, og moderen er skyld i, at hun begår blodskam, hvorimod faderen, der ingenting aner, kan have sin samvittighed fri!

Men sønnen, Yrsa fødte, var Rolf Krake.

Thurø & Kidholm

Øen har tilegnet sig sagnet om Balder og Rune, men det fortælles her noget anderledes end andensteds: To riddere bejlede til samme brud og kom herover i kamp. Rune tabte og flygtede i en båd, men ukendt med farvandene kom han ind i vigen. Her indhentede Dalder ham og knuste ham med en stor, flad sten, i hvilken hans ti fingre havde sat dybe mærker. "Balderstenen" vistes længe på øen, men er nu forsvundet; den skal have ligget vest for "Smørmosen", en skov syd for Thurø Klint, på en kæmpehøj, og den hvilde på oprejste sten!

Det har altså været en overligger på et dyssekammer.

I kæmpevisen, der beretter om denne strid, lyder første vers således:

Balder, Rune og hans Viv
De begyndte en stor Kiv
Paa Thunøe,
Der slog Balder Rune

Også Thurø tillægger sig imidlertid dette sagn og har i visen naturligvis Thunø /Thune) for Thurø. Dersom rimet skal være afgørende for adkomstretten, må Thunø blive den sejrende.

At øen er nævnt på "Ølisten" i Kong Valdemar II's Jordebog (1231) viser, at den har tilhørt kronen og været kongernes jagtrevier. Her nævnes af vildt på øen: hjorte, rådyr og dådyr.

I det fjortende århundrede pantsatte den samme med flere andre øer til de holstenske grever, og senere kom den i så berømte folks eje som Korfitz Ulfeldts. Senest hørte den under godset Bjørnemose på Fyn, hvorfra beboerne løskøbte den i 1810

C. T. Engelstoft fortæller i "Hist. stat. Beskrivelse af Øen Thurø" (1859), at Thurø og andre omliggende små øer under Christoffer af Bayern og Christian I drev et livligt "Forprang" på tyske havne. I et klagebrev fra 1444 hedder det, at det var øerne "Thorø, Stryn, Strynkallf, Taasing" og flere tilligemed Ørkel by, der således gjorde indgreb i købstadens (Svendborgs) rettigheder, og Thurø nævnes fremmest blandt dem alle. Allerede da havde beboerne deres egne skibe, på hvilke de fra den fortrinlige havn førte såvel deres egne som indkøbte varer til Tyskland, også trodsende toldlovebe; og de hjembragte fremmede varer, med hvilke de drev landkøb og forprang. Og under Christian I omtales i et nyt klagebrev de "som bygge och bo paa Thorø, Stryn, Strynbo kalluf, Byreckholm, Hjorteø, Skarø, Dregeø, Tossing," som skyldige i lignende ulovlig handel med landsens produkter, hvorved de berøvede Svendborgborgere fortjenesten. Alle kongerne forbød denne trafik under trussel om straf og skibenes konfiskation. Men endnu 1518 måtte Christian II gentage disse forbud. Det var dog svært at komme disse skarnsfolk til livs, da selve gejsligheden deltog i uvæsenet fremfor nogen: dens overhoved, Jens Andersen Beldenak, fandt både græsgange og udskibningssteder for sine fede kjærstrupper stude på Thurø. Og da under grevefejden borgerne skaffede sig luft for deres had mod deres medbejlere til handelen, tog oprøret da også den lige vej mod bispens residens, og Ørkel by og slot gik op i luer. Måske er dog Thurø ved sin afsides beliggenhed sluppet med skrækken ved den lejlighed.

Det er sandsynligt, at Thurø fulgte med i handelen, allerede da fru Ellen Marsvin i 1618 købte Kjærstrup på Tåsinge. I alt fald vides det, at øen var i hendes besiddelse omkring denne tid og senere. Et mageskifte viser, at handelen dog først endelig afsluttedes i 1625 og tillige, at øen dengang havde to hovgårde, elleve andre

Thurø & Kidholm

gårde og syv-otte huse. Der gik ikke mindre end totusind to hundrede svin på olden i skoven, hvad der svare til et skovareal af 1100 tdr. land. Da hele øen kun er godt 1300 tdr., må den altså have været så godt som en eneste, sammenhængende skov. I denne havde på nordvestsiden en lille landsby trængt sig ind og ryddet sig plads for et formodentlig kummerligt landbrug. Nu lagde Ellen Marsvin grunden til agerbrugets overvægt over skoven, naturligvis på det syttende århundredes facon - hoveriets. Hun opførte en ladegård på øen, Marsvinsholm" eller "Marsvinsvold"; den lå øst for byen, hvor efter forfatterens udsagn (1859) pladsen endnu bærer navnet. Bønderne, som således fik en hovgård på øen, henrykkedes ikke over disse foranstaltninger. Øens mange tjørne blev sat i forbindelse med den strenge frues navn; Et sagn herovre siger, at Ellen Marsvin engang spillede med kongen og tabte øen. Hun udbad sig at måtte beholde øen, til hun havde høstet en udsæd, og fik dette tilstået. Nu besåede hun alle marker med tjørn og beholdt den! De tjørnekrat, som indtil de seneste tider i stor mængde har dækket bøndernes jord herovre, er nu helt forsvundne. Kun sagnet, der skulle symbolisere, at hoveriet hindrede bønderne i at dyrke deres egen jord, er tilbage.

Ellen Marsvin var enke efter to mænd, da hun kom til Thurø, Ludvig Munk til Nørlund og Kokkedal i Jylland, og Knud Rud til Sandholt. Hun ejede på Fyn Lundegård, Vejlegård og Ulfeldtsholm, som hun omdøbte til Ellensborg, der nuværende Holckenhavn. I Jylland ejede hun foruden Nørlund og Kokkedal tillige Boller og Rosenvold, på Sjælland halvparten af Vallø gods; nu føjede hun Kjærstrup og Thurø dertil. Desuden havde hun kongelig forleninger, således Dalum Kloster på Fyn. Hun sad i en mægtig bedrift, især med staldkreaturer, og havde store leverancer til kongens tropper, ligesom hun i det hele stod i nær forbindelse med kongen, Christian IV, som i 1616, ægtede hendes datter Kristine Munk og ofte besøgte hende på hendes godser. Engelstoft fortæller, at hun opførte mange slags bygninger, "saavel til Guds Ære som til Beboelse for Herskabet." Forfatteren synes her at ville antyde et modsætningsforhold!

Thurø & Kidholm

At hun også kunne nedrive bygninger til Guds ære, viste hun på Thurø, hvis kapel blev nedlagt og jævnet med jorden og alteret bortført til hendes gods Ellensborg på Fyn; bønderne måtte herefter søge kirke på Tåsinge eller i Svendborg, om de trængte til en indvortes tvættelse. Men engang, siger sagnet, drømte den høje frue, at hun brændte i helvede; og denne fornemmelse skal have været så forbistret, at hun gav ordre til at bygge en kirke på øen på det bedrevne kapels plads. Materialerne var allerede samlede, men hvad sker: et højvande tog dem bort, og stormen førte dem med sig omkring øens nordvestlige hjørne til nordsiden over for Bjørnemose, hvor de drev i land ved foden af en høj. Naturligvis så den ædle dame heri et fingerpeg fra himlen og satte sig ikke derimod. Kirken blev bygget på højen over det sted, som nu kaldes Præstelandingen ved byens vestlige ende.

Den lille kirke er god, men den må have været fortrinlig, før den blev restaureret i begyndelsen af dette århundrede; tårnet er flovt og kedsommeligt. Gavlen til våbenhuset, som tilsyneladende er urørt, er i al sin beskedenhed meget smuk.

Både Engelstoft og Tarp påstår, at der på Kirkens våbenhusgavl står forbogstaverne F. E. M.; men dette er urigtigt, der står F. E. M. S. - respekt at melde. Kan nogen begribe den ængstelse, som får forfatterne til at lade dette lille uskyldige S undslippe dem? Så eget mere, som det ganske klangfulde ord, det er medvirkende til at fremstille, åbenbart ikke har haft nogen uhøvisk klang i det Herrens år 1639, da det anbragtes på kirkens gavl for at minde beskuerne om en højfornem dame.

Thurø & Kidholm

Thurø 22 Jun
1921 Jh.

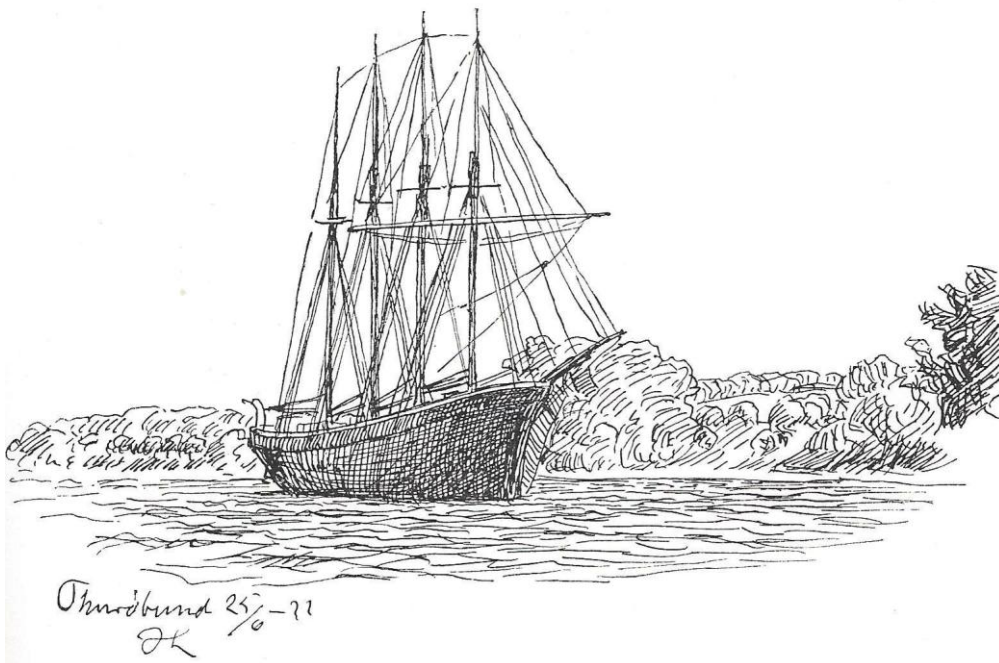
De samme forbogstaver skal have været at finde på dørlåsene inde i kirken, men er der nu ikke mere. Derimod fandt jeg på døren mellem våbenhus og skib et morsomt smedejernsbeslag på låsen, foroven forestillende et marsvin.

Den indvendige ombygning af kirken, udvidelse og tilbygning af et kor, er arkitektonisk set meget god, tilføjelserne harmonerer godt med det gamle. Det gamle inventar med de fortrinlige billedskærerarbejder er næppe udført med dette sted for øje. De hos Trap omtalte fjorten stolestader indskrænker sig til tolv (apostlene uden de nævnte to dubletter; de er ganske ypperlige og tilhører uden tvivl det syttende århundredes bedste billedskærerkunst. Hvilken følelse for materialets behandling! Knivens brede, dristige tag er aldeles mesterlige! Man har gættet på, at de er kommet fra Dalum Kirke på Fyn eller fra Ellensborg kapel; måske er de dog fra det gamle kapel på stedet. Fra Dalum kirke hidhører sikkert den berømte altertavle med portrætterne af Christian I og hans Dronning, som tidligere smykkede kapellet her og som billedstormende biskop Jakob Madsen kaldte "en Skarns Taffle med Jomfru Mariæ Billede." Dens hovedmotiv var jomfru Marias forherligelser, og den har rimeligvis i Dalum kirke oprindelig været anbragt over et alter for Mater dolorosa. Den opdagedes her i 1828 og reddedes af Nationalmuseet.

Thurø & Kidholm

På nordre sidevæg findes et ypperligt krucifiks af træ; desværre hænger det for højt til, at jeg kunne fotografere det. Alteret, som efter sigende er kommet hertil fra den nedrevne Gråbrødrekirke ved Svendborg, er et ganske fortrinligt arbejde, sandsynligvis fra femtende eller begyndelsen af sekstende århundrede. Det købtes i sin tid sammen med ovennævnte krucifiks for 18 rdlr. (!) Alteret, som har et bredt midterparti og to smalle sidefløje til at lukke fremsæter, fremstiller i billedskærerarbejde episoder fra Kristi lidelseshistorie. På midterbilledet glæder man sig særlig over den fortrinlige gruppering af hovederne, men som helhed er venstre sidefløj ubetinget den bedste. Figurerne er bemalede med tempera-farver på en forgyldt baggrund og med enkelte, forgyldte detaljer på dragterne. Her er en ganske ypperlig farvevirkning. Tavlen skal på reformationstiden være overstrøget overalt med hvid maling, men er senere ført tilbage til sin oprindelige skikkelse. Er dette tilfældet, da er restaureringen mesterligt udført. I kirken findes desuden en ypperlig prædikestol fra de sengotiske tid.

Desværre kan det jo ikke kaldes heldigt greb, at man netop valgte Møller Jensen til at komplettere kirkens inventar med sine stolestader og nummerplader og forsyne dens vægge med kalkmalerier. Hans moderniserede bondeornamentik, der i en dårlig tid har haft en mission og en naturlig succes i borgerhjemmene, delvis gennem en tidsmæssig heldig konkurrence med tyske og andre fabriksvarer virker i den strenge og fornemme højtidsfuldhed som et brud på al stil. Hvor kan man stille sådanne yderligheder op ad hinanden i samme kirkerum?

Thurinerne har alle dage været et lille, udpræget søfarende samfund. Allerede efter krigen 1807 - 14 var her 30 Fartøjer hjemmehørende på øen, galeaser, småjagter og kvaser. I 1870 fandtes her 60 skibe, hvoraf 42 større fartøjer, der befor både Østersøen og Nordsøen; resten var jagter og kvaser, tilsammen 2.890 tons, forsikrede for 460.000 kr. Denne flåde er i 1900 vokset til 93 større skibe samt 7 jagter og kvaser, tilsammen 11.043 tons, og endelig i 1910 94 store skibe med 7 jagter og kvaser, nu i alt 14.800 tons, assurerede for 2.304.000 kr., og desuden en fragtdamper på 762 tons.

Thurø & Kidholm

Denne udvikling af øens skibsfart, som den i første række skylder sin fremragende skibsfører- og sømandsstand, fortsattes endnu under de første krigsåre, en siden fået en brat ende.

Herinde i den idylliske fjord, hvor vi ligger for anker, og hvor vi på alle sider ser frodige, prægtige kyster, ligger nu hele den store flåde af opankrede skibe rundt om os. De forrykte tider har sat dem ud af spillet. Uge efter uge, måned efter måned har de ligget her. Med et anker foroven ligger de ganske stille og svajer for vinden; de har ikke andet at tage sig til end at svaje - og den beskæftigelse forrenter kun dårligt deres værdi! Dette er resultatet af en af den uhyre mængde fejlregninger, man har gjort sig skyldig i ved bedømmelsen af de forhold, krigen ville føre med sig, her troen på den uhyre tonnage, der skulle blive brug for. Amerikanerne begyndte med at bygge skibe i et sandt feberfaseri for at blive først færdige, og alle andre fulgte efter. Resultatet blev ti gange så megen tonnage, som der var brug for. De kloge og forudseende haver atter holdt på et galt kort, og her er det sidste facit.

Jeg sidder om bord på "Rylen". Det er sen aften, solen er for længst gået ned, men den lune sommernats himmel står lysende i nordvest med fine, lave skyrande. I den dybe stilhed hører jeg dæmpet åreslaget fra en fjern båd. En halv kilometer til hver side ser jeg rækken af de store skibsskrog, hvis master står som gravkors mod den lysende himmel. Det er som om de ligger og sover, de store skibe - drømmer de om alle deres mærkelige farter, om Nordkap og Det gode Håb, om Amerika og Levanten, om Middelhavet og Kap Horn, om storm og stille, brune piger under viftende palmer, om brændinger og døde mænd? En gang imellem, når et sagte vindpust kommer hen over dem, er det, som om de vender sig i søvne; da farer en gysen gennem deres master og tig, og underlige langtrukne suk lyder ud fra tomme skrog ligesom fra store, sultne dyrs indvolde. Men af og til jamrer vinden i deres tove, og da kommer lange, spøgelsesagtige toner ud fra disse halvhundrede æolsharper.

Her ligger de, "Orient" af Svendborg, "Falken" af Thurø, "Noah" af Svendborg og mange, mange flere - alle sammen fødte og bårne her eller i nabolaget, alle hinandens gode kendinge. "Noah" trækker tungt i sin kætting for at komme væk.... vil han dækket af mørket liste hen på siden af "Marie" fra Thurø, hvis svaje rejsning vinker derhenne? Men "Marie" viser ham sit agterspejl --

Thurø & Kidholm

En tidlig, strålende sommermorgen går jeg i jollen for at ro ud til den lille ø Kidholm, der ligger ved indløbet til Thurø Bund. Solen står ret i øst og skinner på langs af fjorden, hvis vand til den side er et eneste blændende, glitrende spejl.

Før jeg ror løs på mit mål, lader jeg båden drive ind mod Thurøs kyst ved næsset på sydsiden, hvor en lille landingsbro går nogle få alen ud i vandet. Herinde ligger en bindingsværkshytte og med hvidkalkede vægge og omgivet af en lille have, på et sted, hvor kysten brat skråner ned mod fjorden - i læ for alle vinde. På stranden foran den ligger et par store fiskerbåde og en jolle trukket op på land.

Ude fra vor ankerplads har jeg hver dag siddet og set derind; det hele er så pynteligt og så yndigt, men set derude fra så ubetydeligt og småt. Jeg malede i hyttens nabolag et par gange og traf husets beboere, en ældre og en yngre mand, som jeg hver dag har set færdes sammen derinde om hytten eller ved stranden, arbejdende med deres net eller malende optrukne både. Altid ser de fornøjede ud, de svarer frejdigt og elskværdigt på alle spørgsmål og er nemme til et smil; men er ingen servilitet, der er selv hjemme her! Det er fader og søn, de er alene uden kvindfolk i huset - konen er vel død, men alt er velholdt i og om huset. På engen ved siden af haven står deres hø i duftende stakke - også lidt landbrug er der tid til - mægtige popler og linde står og yder læ for deres lille have, hvor der er råd til mange forskellige blomster. Her er alle ydre tegn på lykke - alt ånder arbejde, ro, tilfredshed og skønhed.

Men jeg kommer til at tænke på de tusinder, der år efter år vandre fra landet ind til vore store byer med andre mål for øje - hvad får de i stedet for alt, hvad de mister?

Da jeg, efter at have vadet et halvt hundrede meter over grundtvand og slæbt jollen efter mig, gik i land på Kidholm, var jeg kommet ind i et andet sogn. Vorherre må for resten vide hvordan, det er gået til, at denne underafdeling af Bregninge sogn på nøjagtig 1 td. land er havnet helt herovre i gabet på Thurø uden at blive opslugt af denne. Nå, stort er der jo ikke ved den; men alligevel har Thurø sine garn ude efter den, vandet syd for den bliver mere og mere grundtvand, og inden ret længe vil den gro sammen med øen.

Thurø & Kidholm

Her vokser en hyldebusk og en hybenbusk, begge to blomstrende, og på holmens sydende står en lille forknyt gruppe popler, ellers er den kun græsklædt. På dens højeste sted, omtrent på dens midte, fandt jeg et lavt jorddige, der indeslutter et rektangel på 60 x 50 m; inden for dette dige var jordsmonnet bevokset med tæt, gandske lav lyng, også udenfor grønsværen fandtes i nærheden spredte lyngpletter. En mængde mus fór forfærdet i alle retninger foran mig og sprang på hovedet i deres huller, fire - fem lærker og en eneste engpiber - foruden et enkelt muldvarpeskud, dette var de eneste tegn på liv.

Måske er den lille holm heller ikke særlig fristende som opholdssted, og dog har den haft en menneskelig beboer, endda for ikke mange år siden. En gammel, underlig knark landede her for et halvt hundrede år siden og gav sig til at grave en jordhule i bakken. Han boede her i mange år, og sandsynligvis skriver det omtalte dige sig fra hans forsøg på at indhegne en stump have. Senere forsøgte eneboeren at skaffe sig indpas på landjorden syd for Thurø by; men her blev han hurtigt hældt ud - man skulle ingen fattig ha' ind i sognet og føde på, ellers tak; om han ville holde sig til Bregninge sogn, hvor han kom fra!

Men eremitten fandt på råd; han rammede nogle pæle ned i vandet nær stranden ved Gambet, hældte jord på ovre fra Kidholm og byggede på denne ny ø et lille primitivt hus. Efterhånden som årene gik, fyldte han mere og mere jord mellem huset og stranden, og en skønne dag var han "landfast". Senere voksede på samme vis halvøen, han boede på, og til sidst ombyggede og udvidede han huset og lavede have omkring det. Han minder ved sin seje energi om de paddehatte, der kan skyde op gennem et tykt lag asfalt.

Den selskabeligt anlagte eremit er for længst vandret heden og kanoniseret; men huset står endnu og er et af de idylliske steder på kysten.

THURØ. Eremittens hus ved Thurø Bunds nordkyst. I baggrunden de døde skibe. (94)

Thurø & Kidholm

Man kan ikke komme til Thurø uden overalt at blive mindet om denne navnløse eremits modsætning, øens mest fremragende mand i de senere år, skibsbygger Bom - Bom den store! Han begyndte som jævn skipper, men endte som reder og ejer af øens største værft, og da han døde for få år siden, efterlod han hvert af sine ti børn en formue, foruden at han havde været øens velgører og mæcen. Overalt finder man spor af denne side af hans virksomhed. Det er blandt andet ham, som har bekostet kirkens udvidelse og restaurering, og vi må håbe, at denne omstændighed ikke har anrettet for stor skade på den velmenende mands regne bræt.

THURØ. Skibsværft på nordsiden af Thurø Bund. (94)

På grund af uheldige vejrforhold med byger og regnskyl fik vi ikke særlig indgående iagttagelser af øens fugleliv; de få arter, vi så, afviger naturligvis ikke fra dem, der forekommer på det nære Fynsland, fra hvilket øen kun har dyrearter tilfælles.

Over Skårup Sund sås en del måger, og på øen spurve, solsorter, musvitter, svaler, tornsangere, irisker og drosler. I rørene ved Thurø Bund hørtes af og til rørsangeren.

En dag så Johannes Larsen på sin vej gennem byen en havesanger, som sad i et kirsebærtræ på en af de nederste grene. Da han standsede ganske nær ved den, flygtede den ikke, men gav sig til at spise af et bærr ved siden af den - og pludselig begyndte den at synge. Først da den omhyggeligt havde repeteret sin lille, charmerende vise for ham et par gange, gav den sig rolig og fortrøstningsfuld til at spise videre.

Sådan en lille fugl kunne såmænd godt danne motivet til Thurø's våben.

Thurø & Kidholm

